

ВІДГУК

**офіційного опонента кандидата педагогічних наук
Пожидаєвої Оксани Володимирівни
на дисертаційне дослідження Зеркаліної Ганни Романівни
«Формування культури ділового спілкування майбутніх
соціальних педагогів у фаховій підготовці»,
поданої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.05 – соціальна педагогіка**

Своєчасність і перспективність дисертаційного дослідження Г. Р. Зеркаліної визначається динамічністю соціально-економічних і духовних процесів, зростаючими вимогами до якості професійної підготовки фахівців соціальної сфери, зокрема виконання ними комунікативної функції.

Культура ділового спілкування майбутнього соціального педагога базується на комунікативних якостях, уміннях, знаннях норм і правил спілкування, мовленнєвій культурі, мовленнєвому етикеті, діловому етикеті та професійній етиці. Саме тому формування культури ділового спілкування є системоутворювальним чинником професійної компетентності майбутніх соціальних педагогів.

Дослідження виконано в межах науково-дослідної теми лабораторії соціальної педагогіки Інституту проблем виховання НАПН України “Соціалізація особистості у різних виховних середовищах” (державний реєстраційний номер 0106U000430).

Структура дисертації Г. Р. Зеркаліної зумовлена логікою наукового дослідження. Чітко визначено науковий апарат: мету, завдання, об’єкт, предмет; доцільно обрано комплекс методів, які використовувалися для вирішення дослідницьких завдань.

Обґрунтованість одержаних результатів і положень дисертації забезпечується методологічним обґрунтуванням вихідних позицій дослідження; систематичним аналізом теоретичного та емпіричного матеріалу, застосуванням кількісного й якісного аналізу експериментальних

даних, упровадженням результатів дослідження в навчально-виховний процес шести вищих навчальних закладів, що здійснюють фахову підготовку соціальних педагогів.

У дисертації приваблює багатовекторність аналітики, зокрема здійснено ґрунтовний аналіз ключових понять дослідження: «спілкування», «ділове спілкування», «культура ділового спілкування»; обґрунтовано функції, структуру, стратегії, тактики, види ділового спілкування; визначено специфіку ділового спілкування соціального педагога з різними категоріями клієнтів; зосереджено увагу на компетентнісному підході в діловому спілкуванні соціального педагога (с. 11–40). Варто зазначити, що науково-аналітичний підхід свідчить про глибоке розуміння дисертанткою проблеми, а також належну наукову та професійну етичність при аналізі поглядів інших дослідників.

У результаті контент-аналізу навчальних планів, програм, тематики й змісту лекційних і практичних занять фахової підготовки соціальних педагогів, а також результатів проведеного спостереження під час відвідування навчальних занять у ВНЗ, дисертанткою переконливо доведено, що існує суттєва прогалина у змістовому та технологічному забезпеченні процесу формування культури ділового спілкування майбутніх соціальних педагогів.

Вдало представлено компоненти, критерії, показники, рівні сформованості культури ділового спілкування майбутніх соціальних педагогів та деталізовано їх змістові характеристики (с. 82–87).

З метою визначення стану сформованості культури ділового спілкування майбутніх соціальних педагогів, автором розроблено діагностичний інструментарій, основу якого склали спеціально розроблені авторські анкети, вправи моделювання ситуацій, а також доцільно використано різні тестові методики (с. 88, таблиця 2.3). Крім того, зміст роботи суттєво доповнюють табличні дані та додатки.

Особливо відзначимо деталізований аналіз результатів констатувального та формувального експерименту та оцінку достовірності змін у рівнях сформованості культури ділового спілкування майбутніх соціальних педагогів, що відбулися в контрольній і експериментальній групах із використанням формули χ^2 – критерію (критерій Пірсона).

Новизна фактів, одержаних у результаті проведеного дослідження, полягає в тому, що дисертанткою вперше визначено і апробовано організаційно-педагогічні умови формування культури ділового спілкування майбутніх соціальних педагогів у процесі їх фахової підготовки (реалізація діалогічної взаємодії учасників навчально-виховного процесу; використання позааудиторних інтерактивних форм роботи зі студентами; залучення студентів до волонтерської діяльності); схарактеризовано рівні сформованості культури ділового спілкування майбутніх соціальних педагогів (творчий, репродуктивний, інтуїтивний); подальшого розвитку набули зміст, форми і методи формування культури ділового спілкування майбутніх соціальних педагогів у фаховій підготовці.

Аргументовано доведено практичне значення дисертаційної роботи, що полягає в розробленні та впровадженні навчального курсу “Культура ділового спілкування соціального педагога”; авторського тренінгу “Як навчитися ефективно спілкуватися” для студентів спеціальності “Соціальна педагогіка”; пакету навчально-методичної документації до курсів “Основи красномовства”, “Психологія спілкування”, “Людина в сучасному соціумі”.

Послідовність викладу та доказовість положень надають дисертаційному дослідженню цілісності, повноти й завершеності.

Дисертаційна робота пройшла належну апробацію. Основні положення і результати дослідження обговорювалися на науково-практичних конференціях. Опубліковано 11 одноосібних наукових праць, з них 5 статей у вітчизняних фахових виданнях, 1 – у зарубіжному науковому періодичному виданні, 5 публікацій у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Автореферат повністю відповідає змісту дисертації, відображає основні її положення. Стиль викладу матеріалу науковий.

Підсумовуючи, стверджуємо, що науковий пошук Г. Р. Зеркаліної є оригінальним дослідженням. Проте аналізуючи дисертацію як синтезований результат наукового дослідження, ми вважаємо за доцільне висловити кілька зауважень і побажань:

1. Виокремлені автором організаційно-педагогічні умови формування культури ділового спілкування майбутніх соціальних педагогів сформульовані загально, зокрема:

- у назві першої умови – реалізація діалогічної взаємодії учасників навчально-виховного процесу – не зазначено, яких саме учасників (викладачів, майбутніх соціальних педагогів) і не відображено призначення цієї взаємодії у формуванні саме культури ділового спілкування в межах фахової підготовки.

- у назві другої умови – використання позааудиторних інтерактивних форм роботи зі студентами – не вказано, яких саме позааудиторних інтерактивних форм роботи.

- у назві третьої умови – залучення студентів до волонтерської діяльності – не конкретизовано, що мова йде, про залучення саме майбутніх соціальних педагогів до волонтерської діяльності під час проходження професійної практики.

2. Підрозділ 1.1 дещо переобтяжений загальнотеоретичним обґрунтуванням дефініції «спілкування» (с. 11–20), “ділове спілкування”(с. 21–39).

3. У підрозділі 1.3. – «Сутність культури ділового спілкування майбутнього соціального педагога» – проаналізовано наукові підходи щодо визначення понять «культура», культура спілкування», «культура ділового спілкування, однак відповідно до назви Розділу I – «Теоретичні засади формування культури ділового спілкування майбутніх соціальних педагогів» – доцільно було б розкрити сутність поняття «формування культури ділового

спілкування», загальні умови формування культури ділового спілкування, проаналізувати етапи, моделі формування культури ділового спілкування.

4. У межах констатувального етапу експерименту під час відвідування занять було використано метод спостереження для з'ясування особливостей застосування викладачами інтерактивних форм і методів навчання у викладанні матеріалу дисциплін, що сприяли б формуванню культури ділового спілкування майбутніх соціальних педагогів, однак не представлено план спостереження аналізу відвідуваних аудиторних занять з чітко прописаними показниками вимірювання.

Проте зазначені нами зауваження і побажання не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Аналіз дисертації дає підстави для висновку: дисертаційне дослідження Зеркаліної Ганни Романівни на тему: «Формування культури ділового спілкування майбутніх соціальних педагогів у фаховій підготовці» є самостійно виконаним, завершеним, містить нові науково обґрунтовані теоретичні та експериментальні результати, які мають важливе значення для теорії та практики професійної підготовки соціальних педагогів, відповідає вимогам п. 11, п. 12 та п. 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 року № 567, які висуваються до кандидатських дисертацій, а його авторка заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.05 – соціальна педагогіка.

Офіційний опонент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної роботи та практичної психології Академії праці, соціальних відносин і туризму Федерації професійних спілок України

Пожидаєва О. В.

Підпис Пожидаєвої О. В.

засвідчено в календарі відділу

С. М. Селіванов

